

Amb el substantiu peu, com amb tots els que designen les parts més importants del cos humà, s'han format un bon nombre de locucions, de girs idiomàtics i de frases fetes. No sembla, però, que siguin expressions pròpies del català «de peu» i «en peu», usades significant «descansant solament sobre els dos peus», i que hom considera un calc literal de les expressions del castellà «de pie» i «en pie» i recomana, doncs, d'evitar. Les solucions adequades del català per a expressar aquest significat són l'adverbi dempeus, amb una etimologia molt clara —l'aglutinació del conjunt d'en peus—, que poden fer servir amb valor imperatiu o exclamatiu, i l'adjectiu dret, usat com a complement predicatiu, per tant, en concordança amb el subjecte: Vaig estar una hora dret esperant-te. Vam haver d'anar drets tota l'estona. (Escau aquí de recordar el vell acudit del qui, havent sentit dir que algú estudiava dret, va preguntar si no es cansava.) Cal fer observar, però, que l'adjectiu dret, en aquest ús com a complement predicatiu, té dos significats no exactament coincidents, tal com reconeix el Diccionari Fabra: «en posició vertical (per oposició a inclinat, decantat)» i «dempeus (per oposició a ajagut o assegut)». Per tant, si diem a algú Posa't dret!, tant pot ésser perquè va encongít com perquè seu o bé jeu. Cal afegir-hi, encara, l'expressió a peu dret, que no trobem ni al Diccionari Fabra ni a la Gran Enciclopèdia Catalana, però que recull el diccionari d'equivalències de Santiago Albertí, i que és, de fet, molt popular, així com, segons la Gran Enciclopèdia, en peus (amb el substantiu peu revestint la forma del plural).

Comprovem, doncs, que no ens falten pas recursos amb què evitar les expressions «de peu» i «en peu» que, tal com hem dit, hom considera rebutjables. Cal veure, però, en quins casos es poden usar legítimament els conjunts de peu i en peu. De peu és un complement de nom, aplicat a alguns substantius com és ara soldat, per oposició a de cavall. (Observem, en aquests casos, l'ús d'una sola preposició, contràriament al castellà: «de e pie», «de a caballo»). Al Diccionari Fabra, al mot peu, hi ha l'exemple soldat de peu, sense cap explicació, que hom podria potser interpretar erròniament. L'exemple, però, es repeteix al mot soldat —soldats de peu, de cavall— i, a més, d'una manera encara més inequívoca, s'hi utilitza com a definició d'un dels significats del mot infant. I el conjunt en peu el trobem en algunes frases fetes com Estar en peu de guerra o Restar en peu (una cosa), és a dir, «subsistir».